

datum: 11 januari 2023

De verankering van voedselregio's in Vlaanderen

1. Samenvatting standpunt

Lokale besturen zetten in op voedselstrategieën en geven aan dat ze hiervoor extra capaciteit (middelen) nodig hebben. Lokale besturen bekijken het voedselverhaal echter breder als korte keten. Vertrek vanuit de lokale context, de bestaande lessons learned en ervaringen bij de lokale besturen om voedselregio's te creëren.

De voedseluitdagingen stoppen niet bij de gemeentegrenzen en is daarom bij uitstek een thema om bovenlokaal samen te werken. De VVSG is dus voorstander om in de lokale voedselstrategie ook een regionale aanpak mee te nemen. Met extra aandacht voor de autonomie, eigen beleidsplanning en lokale regierol van lokale besturen. De regionale voedselstrategie kan hier versterkend op inspelen.

Kwantificeer de Vlaamse ambitie qua korte keten en koppel de voedselregio's aan de andere beleidsinitiatieven ((Vlaamse voedselstrategie, GLB, Vlaamse voedselstrategie, Green deal eiwittransitie, Netwerk voedselverlies, Lokale ontwikkelingsstrategieën, Week van de korte keten), de klimaatuitdagingen en aan de Agenda 2030.

2. Situering

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid behandelt momenteel een Conceptnota voor nieuwe regelgeving, ingediend door Groen, 'over de verankering van voedselregio's in Vlaanderen'. De hoofdvraag is of de Vlaamse overheid financiële middelen kan herbestemmen of faciliteiten kan bieden aan lokale besturen om regionaal georganiseerde coöperaties de nodige ondersteuning te bieden. In dit kader wenst de commissie de VVSG graag uit te nodigen voor een hoorzitting over het thema.

Steden en gemeenten hebben sinds jaren een voortrekkersrol vervuld rond voedselbeleid. Momenteel werkt 65 % van de Vlaamse gemeenten aan een voedselbeleid. 1 op 3 heeft of zet een lokale voedselstrategie op. De voorbije 3 jaar is er ingezet op de thema's kortere ketens, gezonde & duurzame voeding, voedselverspilling, duurzame aanbestedingen, ruimte voor voedsel en alles overkoepelend lokale voedselstrategie. Met de huidige energiecrisis is Vlaamse steun om die positieve dynamiek verder te zetten welgekomen.

Uit de 25 VVSG activiteiten (workshops, lerende netwerken, voedseldagen, marktonderzoek, ...), in de periode 2020-2022, waarbij de helft van de steden en gemeenten zijn bereikt is gebleken dat om de volgende stap te zetten er nood is aan begeleiding, engagement en samenwerking.

Samenwerking tussen steden en gemeenten, tussen stad en platteland, tussen gemeenten en intercommunales, tussen verschillende beleidsdomeinen, tussen de verschillende beleidsniveaus, tussen de verschillende voedselactoren, ... Om lokale

middelen zoals personeel, financiële middelen, kennis te bundelen en te detecteren. Om als lokaal bestuur efficiënter en grootschaliger impact te genereren. Om de voedselproductiegemeenten (platteland) af te stemmen op voedselconsumptiegemeenten (stad). Om de de korteketenvoedselhubs, distributieplatformen en duurzame aanbestedingen te optimaliseren. Plaats hiernaast de huidige energiecrisis en afgenomen (financiële) slagkracht van de lokale besturen en de kwestie van Vlaamse steun om die positieve dynamiek rond lokaal voedselbeleid te stimuleren is primordiaal.

Vanuit deze optiek wil de VVSG in 2022-2023 o.a. in samenwerking met het VVSG Vlinternetwerk van streekintercommunales inzetten op het faciliteren van regionale voedselstrategieën. De voedseluitdagingen stoppen niet bij de gemeentegrenzen en is daarom bij uitstek een thema om bovenlokaal samen te werken. De VVSG is dus voorstander om in de lokale voedselstrategie ook een regionale aanpak in mee te nemen. We zijn momenteel geen voorstander van enkel een regionale aanpak rond voedsel want lokaal moet de eerste focus zijn. Regionaal als aanvulling en versterking van de lokale initiatieven. We koppelen die visie graag aan deze nota alsook de middelen daaraan verbonden. In deze nota wil de VVSG echter ingaan op de kansen en uitdagingen.

2.1. Lokaal voedselbeleid

Vertrek van wat er al leeft bij de lokale besturen en versterk dit met de regionale visie. Op verschillende manieren zijn lokale besturen zeer innoverend aan de slag gegaan met lokaal voedselbeleid. Een aantal voorbeelden:

2.1.1. Burgerparticipatie & Strategie

- In de regio Zuid-West-Vlaanderen hebben zes gemeenten de voedselstrategie Voedselrijk op de kaart gezet.
- 1 op 3 lokale besturen zet een lokale voedselstrategie op of heeft er een.
- Zie ook het kookboek voor een lokale voedselstrategie en de engagementsverklaring.

2.1.2. Open ruimte & landbouw

- Voedsellandschappen in Oostende (Tuinen van Stene) of het Pajottenland (Boerenlandschap) zetten o.a. in op de link tussen stad en platteland.
- Het landbouwbeleidsplan voor het Aalsterse grondgebied zet o.a. in op het belang van de voedselproductie nabij de stad. Ruimte voor voedselproductie is een cruciaal onderdeel van een gezonde en toekomstbestendige stad.
- De opzet van het beleidsplan open ruimte in Zemst is het vrijwaren van de open ruimte met o.a. een grondbeleid om duurzame landbouw volop kansen te geven. (Water als drager van een klimaatadaptief landschap, een biodivers- en een productief voedsellandschap, ...)

2.1.3. Data & IT

- De Eco Food Map is een interactieve tool die het voedselsysteem in en rond Leuven in kaart brengt. De tool geeft de nodige informatie over alle initiatieven, actoren, experts en indicatoren in het Leuvense voedselsysteem.

- Kort'om Leuven is een webshop voor korte keten in retail, horeca, cateraars en andere professionals die bij lokale boeren en producenten uit de regio "Leuven" (Van Tienen tot Mechelen) willen aankopen.

3. Analyse Conceptnota

3.1. Voedselregio's

Als we kijken naar de definitie van een voedselregio hebben we volgende opmerkingen:

- Werk op maat van de huidige regiosamenwerking en voorzie ruimte voor koppeling waar mogelijk (regiovorming, streekintercommunales, provincies, regionale landschappen)
 - De streekintercommunale Interwaas (10 gemeenten), zet in op een regionale voedselstrategie
 - Zo wordt Limburg 1 grote regio in de regiovorming en kan er daar gekeken worden naar de indeling regionale landschappen
 - De provincie Oost-Vlaanderen heeft de voedselstrategie Oogst-Vlaanderen
- De relatie tussen stad-platteland is primordiaal. Het betrekken van de omringende gemeenten, de plattelandsgemeenten is de hoogste prioriteit.
- In de nota staat dat voedselregio's aanspraak kunnen maken op het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds om te investeren in verkooppunten, annex magazijnen, verwerkingspunten, ... Welke actoren kunnen daar beroep op doen? Kunnen de lokale besturen daar ook gebruik van maken?
- Welke rol nemen de lokale besturen in die regionaal georganiseerde coöperaties op? Welke engagementen worden er gevraagd?
- Als je een soortgelijk initiatief opzet is het belangrijk ook de andere thema's van een voedselstrategie: gezonde en duurzame voeding, duurzame aanbestedingen, voedselverspilling, ruimte voor voedsel, te tackelen. Om systemische oplossingen te zoeken.
 - Hoe koppel je hier de foodsaver distributieplatformen aan? Hoe koppel je hier de techniciteit van duurzame aanbestedingen aan?
- Koppel de regio's ook aan de doelstellingen van de verschillende beleidsdomeinen en de verschillende beleidsniveaus
 - Vlaamse voedselstrategie, GLB, Vlaamse voedselstrategie, Green deal eiwittransitie, Netwerk voedselverlies, Lokale ontwikkelingsstrategieën, Week van de korte keten
 - Provinciale voedselstrategieën
 - Klimaatdoelstellingen
 - Voedsel is cruciaal in onze strijd tegen klimaatverandering. Het voedsel dat we eten, hoeveel er verloren gaat en hoe het wordt geproduceerd, zal bepalen of we de Overeenkomst van Parijs en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) halen.
 - De ambitie in korte keten kwantificeren. Naar analogie met de vanuit Vlaanderen opgelegde doelstellingen m.b.t. aantal hectare bebouwing ook concrete doelstellingen voor de korte keten.

- Koppelen aan Lokaal Energie- en Klimaatpact

3.2. Voedselregisseur

Als we kijken naar de taken van een voedselregisseur hebben we volgende opmerkingen:

- Er is weinig expertise in een gemeente over de noden en problemen van de lokale landbouwbedrijven. Het is belangrijk dat er voldoende ondersteuning wordt geboden naar gemeenten en steden.
- Wie kiest de voedselregisseur, aan wie rapporteert de voedselregisseur, wie betaalt de voedselregisseur? Idealiter kunnen de lokale besturen dit zelf bepalen. De rapportage per regio kan uiteraard gedeeld worden met Vlaanderen.
- Je moet over een resem competenties beschikken. Je moet een strategie helpen ontwikkelen, draagvlak creëren, mee zijn met de principes van het veranderingsmanagement, de markt kennen, over technische kennis (productie, voedselsysteem, marketing, promo, ...) beschikken, kennis over systeemdenkoefeningen & organisatienetwerken hebben en de regie-en voorbeeldrol van lokale besturen kennen. Om dit alles te kunnen bolwerken lijkt een team van # profielen meer aan de orde.
- Hoelang zullen deze voedselregisseurs aangesteld worden? Een voedselstrategie opzetten en uitvoeren kan al snel +5 jaar in beslag nemen. Kunnen er ondertussen al maatregelen genomen worden om het voortbestaan van de korte keten landbouwer te vergemakkelijken? Bijvoorbeeld via een administratieve & rapportage ontzorging.
- Er worden best ook voldoende werkingsmiddelen voorzien. Om bijvoorbeeld beroep te doen op externe expertise.
- Het waken over het welzijn van de landbouwers en hun bedrijven kan niet door de lokale besturen opgenomen worden. Dat is een systemische uitdaging waarbij elke actor in het voedselsysteem een rol te spelen heeft.

4. Conclusie

De verankering van voedselregio's in Vlaanderen is een weg die we sowieso blijken in te slaan. Onze conclusies en aanbevelingen:

- Lokale besturen bekijken het voedselverhaal breder als korte keten. Lokale besturen zetten in op voedselstrategieën en geven aan dat ze hiervoor extra capaciteit (middelen) nodig hebben.
- Vertrek vanuit de bestaande lessons learned, ervaringen bij de lokale besturen
- Koppel het aan de lokale en regionale (ism streekintercommunales) VVSG facilitering rond voedselbeleid.

- Gebruik de VVSG engagementsverklaring
- Werk op maat van huidige regiowerking
- Het herstellen van de stad-platteland link is primordiaal voor lokale voedselproductie & consumptie
- Koppel het ook aan de andere Vlaamse beleidsinitiatieven (Vlaamse voedselstrategie, GLB, Vlaamse voedselstrategie, Green deal eiwittransitie, Netwerk voedselverlies, Lokale ontwikkelingsstrategieën, Week van de korte keten)
- Koppel de voedseluitdagingen aan de klimaatuitdagingen en aan de Agenda 2030
- Kwantificeer de Vlaamse ambitie qua korte keten
- Lokale besturen zijn autonoom, hebben een eigen beleidsplanning, voeren lokaal beleid, zijn het best geplaatst om regie voor lokale voedselstrategie in handen te nemen. De regionale voedselstrategie kan hier versterkend op inspelen.
- Uit de bestuurlijke commissie kwam naar voren dat die regionale kijk van lokale besturen belangrijk is maar dat dat bovenlokaal moet gefaciliteerd worden. Daarnaast ook bekijken hoe deze voedselregio's gekoppeld kunnen worden aan de living labs van VITO. In de regio Kortrijk denken ze aan een Living lab rond voedsel.
- Geen extra opmerkingen Dagelijks Bestuur